

ארבעת 'ערי הקודש'

ארץ ישראל התברכה בארבע ערים קדושות, חברון, ירושלים, צפת וטבריה. מדוע הן זכו להיות 'קדושות' וכיצד נוכל לקדש את מקום המגורים שלנו. על כל מה שקדוש בארץ-הקודש.

ארץ קדושה וערים קדושות

ירושלים עולה תדיר על ראש שמחתנו, וזה עשרות שנים שנערכים דיונים על "חלוקת ירושלים" רח"ל, וכל יהודי ששומע שמדברים על החזרת חלק מירושלים נחרד מהרעיון הזה.

מה למעשה מייחד ומאפיין כל כך את ירושלים עד כדי כך שלבו של כל יהודי בוער ונחרד לנוכח המחשבה על חלוקת העיר?

כולם מכירים את המונח "הולי-לאנד". ישראל אינה מדינה ככל המדינות וככל הארצות, גם הגויים בכל העולם יודעים ומכירים שהיא "ארץ הקודש". אבל לא הרבה יודעים שבתוך ארץ הקודש עצמה ישנן ארבע ערים שנקראים "ערי הקודש". חברון, ירושלים, צפת, וטבריה.

חברון

נתחיל עם העיר העתיקה ביותר, חברון, שקיימת ארבעת אלפים שנה. אברהם אבינו גר בחברון ושם ה' התגלה אליו וצוה אותו על ברית מילה, שם באו המלאכים לבשר לו על הנס הגדול שעתיד להוולד לו בן משרה אמנו, וכעבור 37 שנים ציווה עליו הקב"ה שם במקום הזה ללכת ולהקריב את יצחק.

בחברון גם נפטרה שרה אמנו ואברהם קנה את מערת המכפלה שבה הוא קבר אותה. מני אז נהפך המקום הזה למקום יהודי מובהק. שם נקברו לאחר מכן כל האבות והאימהות של העם היהודי, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. וקדמו להם אדם וחווה. ומאז יהודים קשורים למקום הזה בקשר אמיץ וחזק.

גם השבוע אנו קוראים שיעקב אבינו עזב את חברון נגד רצונו וירד למצרים כדי לפגוש את הבן האבוד יוסף שהפך למושל של כל ארץ מצרים.

השם חברון הוא מלשון "לחבר", זהו המקום שבו אבות העולם מחברים את צאצאיהם בני ישראל עם הקב"ה, שם קל יותר להתחבר לרוחניות ולכן המקום נקרא "חברון" (לקו"ש חכ"ה עמ' 98). אדמו"רי חב"ד הלכו אף הם בעקבות

אברהם אבינו ורכשו נחלה במקום.

היום גרים בעיר עצמה מעט יהודים מתוך מסירות נפש בין מאות אלפי ערבים והם מנסים לשמר את הקשר היהודי למקום. על יד חברון בנו עיר חדשה שנקראת קרית ארבע, גרים בה 7500 יהודים, אבל זו אינה חברון האמיתית. כאמור, בתוך העיר עצמה מתגוררים קומץ יהודים עקשנים שלא מוכנים לוותר על האחיזה בעיר.

ירושלים

העיר השנייה שנקראת "עיר הקודש" היא ירושלים. דוד המלך עצמו הוכתר למלך ישראל בחברון ולאחר שבע שנים בחברון הוא היה זה שבנה את ירושלים, לפני שלושת אלפים שנה בערך. הוא בנה שם את ביתו ובזה הוא הפך את ירושלים לעיר הבירה של העם היהודי, "קרית מלך רב".

דוד המלך היה זה שקנה את השטח שברבות השנים בנה עליו שלמה המלך את בית המקדש, מה שנקרא עד היום הר הבית.

כל אחד שמבקר כיום בירושלים יכול לבקר ב"עיר דוד", הואיל והוא זה שבנה את העיר הזאת. קדושתה של ירושלים ידועה ומפורסמת ואין צורך להאריך ולהכביר במילים בחשיבותה של ירושלים לעם ישראל.

השם 'ירושלים' מהווה חיבור של שני מילים: יראה שלם (תענית ט"ז, א, תוספות שם). מובא במדרש על מה שכתוב בתורה על מלכי צדק מלך "שלם" זה "שם בנו של נח" שהוא היה המלך של המקום שנקרא ברבות השנים ירושלים. ואברהם אבינו קרא להר המוריה בשם "יראה".

וזה לשון המדרש: "אברהם קרא אותו "יראה" שנאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה. שם קרא אותו "שלם" שנאמר ומלכי צדק מלך שלם, אמר הקב"ה הריני קורא אותו "ירושלם" (ב"ר נ"ו ט"ז).

מהצירוף של שני השמות "יראה" ו"שלם" נוצר השם ירושלים, שבעצם הכוונה היא שזה מקום של שלימות היראה, מקום המסוגל ליראת שמים (התוועדויות תשמ"ב, ב, עמ' 655).

צפת

העיר צפת נוסדה לפני אלפיים וחמש מאות שנה בערך, כמאה שנה לאחר חורבן הבית הראשון (ולכן היא לא מוזכרת בתנ"ך).

עם גירוש ספרד באו הרבה יהודים ספרדים לארץ ישראל ומספר רב מהם התיישב בצפת. אבל העיר הזאת התפרסמה שנים רבות מאוחר יותר בזכות המקובלים שהתגוררו בה, המפורסם מהם הוא רבי יצחק לוריא האריז"ל הקדוש. הוא אסף סביבו קבוצה של מקובלים וכך הפכה צפת למרכז הקבלה בישראל.

אחד הדברים המפורסמים בצפת הוא המקווה של האר"י, זהו המעיין שבו טבל האר"י כשחי בצפת, וישנה אגדה שגורסת שמי שטבל במעיין הזה לא ימות בלא

תשובה.

השם צפת נובע מהמילה צפון, פשוט שזה בצפון הארץ. אבל הרבי מוסיף מוטיב נוסף בעל משמעות למילה "צפון" שהיא מלשון מכוסה ונעלם. בצפת גילו את צפונות התורה את תורת הקבלה שנקראת "חכמת הנסתר" שזהו החלק הנסתר שבתורה (לקו"ש חי"ז עמ' 516).

עוד משמעות ישנה למילה צפת ☞ מלשון צופה ומביט, דהיינו חוזה. מצפת ניתן לצפות בגשמיות מרחוק על המראה הנהדר של הרי הלבנון וים הכנרת, אבל יתר על כן: צפת הוא מקום שבו אפשר לקבל השראה ולחוות חוויה רוחנית מטהרת, כלומר, זהו מקום מסוגל לראות דברים שבדרך כלל לא ניתנים לראות בעין הגשמית (שיחות לנוער ח"ד שבט תשכ"ו).

מובא בקבלה שכל מי שמתגורר בצפת מתנהגים עמו מן השמים בי"ג מדות הרחמים, דהיינו שדנים אותו יותר במידת הרחמים (התוועדויות תשמ"ה, א, עמ' 685).

טבריה

טבריה נוסדה לפני אלפיים שנה על ידי הורדוס אנטיפס בנו של הורדוס הגדול שקרא לעיר על-שם קיסר רומי טיבריוס. בכלל היא היתה עיר רומאית ויהודים ובפרט כהנים הדירו את רגליהם ממנה היות שהם האמינו שהעיר הזאת נבנתה על חורבות בית עלמין לשעבר, ואם-כן רוח של טומאת מת שורה עליה, עד שבא רשב"י והסיר את הספקות. היה זה אחרי שלוש-עשרה שנה של מחבוא במערה מפני אימת השלטון הרומאי האכזרי שביקש להמית אותו ואת בנו.

כאשר השתנתה המדיניות הרומאית לגבי מתנגדי המשטר, הורשו רשב"י ובנו לצאת ממחבואם, אך מצב בריאותו של רשב"י היה כל כך רע עד שנאלץ ללכת לחמי טבריה שהיו מפורסמים בכל הדורות בערכם הרפואי והבריאותי הרב. בעצם לכתו לטבריה כאילו הסיר רשב"י במחי יד את כל השמועות אודות הטומאה שבעיר זו ומאז נהפכה למרכז ההוראה והחיים היהודיים. מאוחר יותר חי בטבריה רבי יהודה הנשיא עורך המשנה (שיחות לנוער ח"ג אייר תשכ"ה). בטבריה מצויים קבריהם של הרמב"ם, רבי מאיר בעל הנס, רבי עקיבא ועוד.

למרות שטבריה נקראה על שמו של שליט רומאי, מצאו חז"ל רמז לשם טבריה ואמרו "טובה ראייתה", דהיינו שהעיר נראית יפה פשוט בגשמיות, שיש בה "גנות ופרדסים" בנוסף לכנרת. ועוד שהיא נקראת כך הואיל ו"טובה ראייתה" ב"חכמים שהיו יושבים שם סנהדרין בימי רבי" (מגילה ו, א מהרש"א שם).

מדוע הן קדושות?

כאן נשאלת השאלה, מדוע ארבעת הערים הללו נקראות "ערים קדושות"? אמנם ירושלים היא מקום המקדש וגם בהלכה היא מוגדרת כעיר קדושה שלכן אין מלינים בה את המת, אבל מה מייחד את הערים המוזכרות האחרות בכך שהן קדושות? יש לציין, כי השם הזה "ערים קדושות", ניתן להן במאות השנים האחרונות בלבד.

ההסבר בפשטות הוא ששם נמצאים "המקומות הקדושים", קבורים שם צדיקים גדולים וקדושים שמקדשים את המקום והופכים אותו למקום מסוגל שבו ניתן להתקרב אל הקב"ה. כאשר יהודי מעוניין להתעלות ולחוות חוויה רוחנית הוא אינו נוסע לתל-אביב או לנתניה, אלא הוא נוסע לאחד מארבעת הערים המוזכרות ופוקד את המקומות הקדושים ושם מוצא הוא את מבוקשו.

שמות הערים הללו מרמזים, כאמור, את טיבם ומהותם: חברון מחברת את היהודי עם אלוקיו כי מערת המכפלה נחשבת לפתח גן עדן; ירושלים היא כאמור יראה-שלם, מקום המסוגל ליראת שמים; בצפת מגלים את העומק ואת הרוחניות ובטבריה ☞ טובה ראייתה בגשמיות וברוחניות.

אנחנו גרים בחוץ לארץ ואין לנו נגישות מתמדת למקומות הקדושים הללו. אבל גם פה במקומותינו ניתן להפוך את המקום ל"עיר הקודש", כיצד עושים זאת?

מסופר כי בתחילת ימיה של תנועת החסידות תופעת ה"מגידות" הייתה דבר מקובל בציבור היהודי. היה 'מגיד' שהוא היה דרשן בעל פה מפיך מרגליות שהיה מתהלך מעיר לעיר ומעורר את הציבור לחזור בתשובה, אולם בדרך כלל הוא היה עושה זאת בצורה נגטיבית, הוא היה מטיח בקהל השומעים שהם רשעים והם עתידים להיענש בעונשים חמורים והוא היה מתאר את הגהינום שמחכה להם בצבעים חיים וססגוניים עד שהגברים שבקהל היו גועים בבכי ואילו הנשים היו מתעלפות.

תנועת החסידות השתיתה ביסודה את ההיפוך המוחלט מתופעת ה"מגידות" הנזכרת. היא לימדה והדגישה עד כמה כל יהודי אהוב אצל הקב"ה וכו' ומובן שהחסידים לא גרסו ולא סבלו את ה"מגידים" המאיימים וחמורי הסבר.

מסופר שפעם התגלגלו לפונדק אחד מגיד מסוים ביחד עם ר' שמואל מונקעס שהיה מחסידיו המפורסמים של רבינו הזקן. במהלך השבת המגיד דרש דרשה מעוררת ובמהלכה הטיח והוכיח את הציבור במילים קשות ביותר. במוצאי שבת נכנס החסיד ר' שמואל לחדרו של המגיד ונעל את הדלת מבפנים, הוציא מכיסו גרזן גדול והודיע למגיד שהוא עומד להורגו עכשיו ולכן הוא מציע לו לומר וידוי וכו'.

המגיד נבהל מאד, ושאל את ר' שמואל מדוע הוא מתכנן להורגו. השיב לו ר' שמואל: בכל שנה נוסע הנני למרחקים כדי לפקוד קבר של צדיק ולהתפלל במקום, אולם עכשיו כבר הזדקנתי וקשים עלי טלטולי הנסיעה, רצוני להרוג אותך כדי שיהיה לי מכאן ואילך קבר של צדיק בחצר ולא אצטרך לטרוח לנסוע למרחקים ☞

המגיד התחיל להצטדק ולומר: תראה, אינני כזה צדיק גדול כמו צדיק פלוני שהיית רגיל לנסוע להתפלל על קברו. השיב לו ר' שמואל: אני יהודי פשוט, מספיק לי גם צדיק במידתך ובמדרגתך ☞ אך המגיד בשלו: לאמיתו של דבר, אני הרבה פחות מזה, עשיתי עבירה פלונית ועוד חטא פלוני וכו' וכו', עד שר' שמואל עצר אותו והטיח בו: אם אתה כזה חוטא בעצמך כיצד אתה מטיף מוזר באוזני קהל שומעים, מי אתה?! ☞

אין לראות בדברים שלי הצעה להפוך את העיר שלנו לעיר קדושה על ידי

שנשתמש ברעיון המקורי של ר' שמואל מונקעס, אדרבה, אני מאחל לכולם אריכות ימים ושנים טובות²

אבל מה שאנחנו כן יכולים וצריכים לעשות זה להפוך את המקום ליהודי יותר וכשר יותר. יותר בתים שאוכלים בהם אוכל כשר, יותר ילדים שמקבלים חינוך יהודי כשר, יותר יהודים שפוקדים את בית הכנסת, ואז גם עירנו תהפוך במהרה ל"עיר הקודש" תובב"א.